

Uue õppekavaga venitamine võtab õpetajatelt kindlustunde

Ilje Piir (RiTo 14), Tartu Forseliuse Gümnaasiumi ajalooõpetaja

Uus õppekava on Eestile tulevikku silmas pidades väga tähtis, seetõttu ei tohi jätta kõike õppekavaga seotut ainult kitsa inimesteringi otsustada.

Olen töötanud kooliõpetajana 1987. aastast alates. Suurema osa sellest ajast on reformitud, õppekava välja töötatud, arendatud ja korrastatud... Lõpuks tahaksin mingisugustki kindlustunnet.

1996/1997. õppeaastal rakendus esmakordselt uus õppekava, ainekavade väljatöötamisega paralleelselt valmis üldosa. Seepärast on arusaadav, miks ainekavad ja üldosa ei olnud kooskõlas. Kuid õppekava oli vaja vastu võtta, ebamäärane olukord ei saanud lõpmatuseni kesta. Oli mõistetav, et õige pea pärast õppekava rakendamist ilmnevad suuremad või väiksemad puudujäägid, mis vajavad parandamist.

2001/2002. õppeaastal jõustus uue õppekava parandatud ja täiendatud variant. Ainekavadesse oli võimalik teha parandusi, kuid ka näiteks üldosas oli kindlatele ainetele ette nähtud mahtu. Nii jäi teise kooliastme ajaloo minimaalseks tundide hulgaks nädalas 3 tundi senise 3-4 asemel ning gümnaasiumis 7 kursust varasema 8 kursuse asemel.

Juba 1996/1997. õppeaasta lõpus korraldati esimest korda riigieksamid, peatselt lisandusid põhikooli lõpus ühtlustatud nõuetega lõpueksamid. Need eksamid on püsivad tänaseni, sealjuures on vahepeal gümnaasiumi lõpetamise nõudeid karmistatud.

Kahtlusi tekitavad ootamused

Olles tegev ajaloo ainekava loomisel, rõõmustas mind väga, et uut ainekava hakati välja töötama varakult. Veelgi enam, asjaga hakkasid tegelema just selleks loodud institutsiooni tööle võetud inimesed. Varem olid õppekava ja ainekavade arendamisega tegelnud õpetajad, teadlased ja ametnikud peamiselt paljude muude ülesannete kõrvalt, sageli pelgalt missioonitundest üsna tagasihoidliku tasu eest. Minulgi ei lähe meelest nädalavahetused, mis olen olnud ainekavaga tegeldes kodust eemal, tõsi küll, äärmiselt meeldivas seltskonnas. Muu töö kõrvalt ainekavu või õppekava üldosa lühikese ajaga välja töötada oleks ühiskonna praegusi nõudmisi arvestades ilmselgelt järelemõtlematu tegu. Kokkuvõttes tundus, et õppekava arendamine hakkab minema mööda loogilist rada.

Seetõttu oli üllatav kuulda, et Tartu Ülikool ei ole talle konkursiga antud ülesandega õppekava arendamisel toime tulnud, seesugust seisukohta väljendati juba enne lõpptähtaja täitumist. Tööle asus uus grupp õppekava ja ainekavade arendajaid. Kooliõpetajana tekitavad seesugused ootamused üsna suuri kahtlusi: kellele ja milleks niisugused äkilised sammud?

Kõigi suurte muutuste juures on küllaltki paljud aineõpetajad sattunud keerulisse olukorda. 1996. aastal rakendunud õppekava ja ainekava eel esitati korduvalt küsimusi: kas uue õppekava rakendamisega kaasneb piisav tasuta koolitus, kas rakendumise ajal on olemas

Õppekirjandus? Tegelikuses esines mõlemal juhul puudujääke. Needki ajad on üle elatud. Tasapisi on edenenud asjakohane koolituste korraldamine, vähemalt ajaloo õpetamisel on olnud võimalik valida mitme õpiku vahel või on õppekirjandusel vähemalt teine ring peal.

Varasemate ainekavade väljatöötamisel kaasati vähemalt ajaloo puhul nii komisjonide töösse kui ka laiapõhjalistesse aruteludesse palju inimesi. Asjaomased isikud on informeerinud õpetajaid, küsinud nõu, konsulteerinud jne. Kõige viimase õppekavavariandi arendamisel on aga paljudele asjast huvitatuile jäänud mulje mõningasest info puudumisest toimuva kohta. Näiteks pidid uued korrastatud ainekavad olema valmis käesoleva aasta 30. septembriks, seejärel oleksid need saadetud brošüüridena koolidesse arutamiseks. Kuid veel oktoobri lõpus olid Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse (REKK) kodulehel ainekavade suvised variandid, ilmselt pole ka eelnimetatud brošüürid koolidesse jõudnud.

Mõistlik edasi lükata

Muret valmistab veel see – saan taas näite tuua ajaloo ainekava alusel –, et uue õppekava väljatöötamine on muutunud õppekava korrastamiseks. Kümne aastaga on mõned asjad siiski selgeks saanud, mida muuta või kuidas muuta. Enam ei ole otstarbekohane taas midagi kohendada. Kui ei jõutud õppekava uuendamist, ka avalikku arutelu küllalt hästi korraldada, oleks nähtavasti mõistlik uue õppekava rakendamine edasi lükata.

Sageli on küsitud, missugustele uuringutele tuginevad õppekava korrastamise nõuded. Veenvat vastust sellele küsimusele ma kuulnud pole. Haridusuuringutega tegeldakse, kuid näiteks Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituuti enam ei ole. Seega jääb ikkagi alles küsimus, milleks järjekordne korrastamine, kui juba ammu oli seatud eesmärk välja töötada uus õppekava.

Teine oluline probleem on asjasse puutuvate või ka asjast huvitatute kaasamine. Õppekava tervikuna on Eestile väga tähtis, meie tuleviku küsimus. On mõeldamatu jätta nii tähtis probleem kitsa inimesteringi otsustada. Eelduseks peaks olema võimalikult laiaulatuslik arutelu. Ise olen olnud hästi informeeritud (olen üleriigilise ajaloo ainenõukogu liige, osalesin Tartu Ülikooli töörühma töös ning lõpuks ka REKK-i ja ülikooli ühisrühma töös), kuid minu kolleegid – ja mitte ainult minu aines – teavad küll üsna ebamääraselt, mis ees ootab.

Tänu Eesti Ajalooõpetajate Seltsi agarusele kohtuti augustis–septembris kolmel korral ajaloo ja ühiskonnaõpetuse ainekava aruteluks töörühmade liikmetega, arutelu oli kohati üsna konstruktiivne. Initsiatiiv tuli seltsilt, kes on mures nii õpetajate kui ka ainekava pärast. Ajalooõpetajate seltsi liikmed on varemgi arutanud ainekavaga seotut ning tõstatanud olulisi küsimusi, muu hulgas näiteks ainekava ülekoormatuse kohta. Oma panuse õpetajate toetamisse on selts andnud ka koolitajana.

Kokkuvõttes oleks õppekava uuendamisel mõistlik arvestada viimase kümne aasta positiivseid ja negatiivseid kogemusi.

Kelle tarbeks õppekava luuakse?

Üsna kriitiliselt suhtutakse riigieksamitesse. Kohati näivad riigieksamid olevat justkui omaette eesmärk, mille keskmistest tulemustest sõltub kooli elu või surm. Riigieksami keskmine tulemus saab siiski olla ainult üks kooli hindamise mõõdupuu. Paraku järjestatakse koole riigieksamite tulemuste alusel, antakse hinnanguid õpetajate tööle, kuid ei arvestata, et tubli töö ei pruugi kajastuda kõrges eksamitulemuses.

Vähemalt ajaloo riigieksam on olnud ajalooõpetuse arendamise vahend, mis lõpuks on ka esimesi vilju kandnud. Nimelt on ajalooõpetuses teadmiste kõrval järjekindlalt tähtsustatud oskusi, eriti seda, kuidas teadmisi kasutada. Sellest lähtudes on riigieksami abil suunatud ajalooõpetust oskuste arendamise radadele, mille aluseks on omakorda olnud vastav osa ainekavast, samuti õppekava üldosast.

1998. aasta ajaloo riigieksamist alates on keskmine eksamitulemus järk-järgult paranenud, õpetajaile on antud teatud kindlustunne täpsete juhendmaterjalidega, millest on ka kinni peetud. Kuidas kasutada ajalooteksti, töötada kaardi ja pildimaterjaliga, kirjutada ajaloolast arutlust, põhjendada oma seisukohti – niisuguste oskuste arendamine viimase kümne aasta jooksul on kindlasti aidanud ühiskonnas hästi toimetulevaid inimesi kujundada. Seetõttu ei ole minu arvates õigustatud riigieksamites ainult halva nägemine, pigem oleks mõistlik rakendada riigieksamitega saadud kogemused uue õppekava väljatöötamisse. Kõige muu hulgas kajastavad riigieksamid küsitavusi õppekirjanduses ja puudujääke õppetöös, rääkimata ainekavast, mille alusel on õppetöö planeeritud.

Järjest enam mõtlen, kelle tarbeks õppekava luuakse. Sajad õpilased ei omanda isegi põhiharidust, samal ajal püüdlevad paljud lapsed gümnaasiumi ja sealt edasi kõrgkooli, nähes edu võtit kõrghariduses. Kooliõpetajatele ja koolidele seatakse kõrgeid nõudmisi, kuid adekvaatset töötasu õpetajatele millegipärast ei maksta. Ainult palgarahaga haridusprobleeme ka ei lahenda.

Eesti tulevikku silmas pidades on oluline põhimõte – iga laps on tähtis, iga inimene, sealhulgas kooliõpetaja, on tähtis. Seepärast pean vajalikuks uue, kaalutud ja mõtestatud õppekava arendamist, mis põhineb haridusuuringuil, seniste kogemuste arvestamisel ja laiaulatuslikul arutelul. Eesti majandusedu võimaldab nähtavasti tulevaseks eduks igakülgset tuge.